

dőn egyszer ama végtelen szeretete végesre váltott, mondotta mintegy e körkérdésre előre utalva: Nélkülem te egy közepes matematikus volnál!)

Iskolán én a budapesti Piarista Gimnáziumot értem, személyeken meg azt a néhány férfit és nőt a világban, kihez szenvedélyes szeretet fűz.

Ez az én helyem, vagy ez által az, ami. Meg persze azon mód által, ahogy ezen oszlopaimat „kezelem”.

De nyilván nem úgy van, hogy Jézus Krisztus azon a résen szivárog be, amit nekem a kegyesrendi atyák nyitottak. (Meg az úgysem rés, hanem bástya. Ezt nem tréfából mondom; igaz, nem tartozik ide.) Jézus jelenléte, hatása ennél rejtélyesebb vagy triviálisabb.

Mindez (ugyanis) nyelvi kérdés. Hogy miként, milyen nyelven beszélek a világról. „A nyelvem határai a világom határai.” Sor-sot mondok-e vagy Jóistent, mázlit vagy kegyelmet, irgalmat vagy szerelmet. *Vagy minden (boldogulás, boldogtalanulás) Jézus Krisztusból következik, vagy semmi (úgy értve, hogy akkor nem is értelmezhető a kérdés).*

Én csak arról tudok szólni, hogy én milyen nyelven beszélek a világról. Meglehet, az igazi kérdés inkább az, hogy Isten milyen nyelven beszél. Ám ő meg — sajnos — nem válaszol a körkérdésekre.

Egy elveszett nemzedékben

FABINY TIBOR
irodalomtudós

– *megtalált az Isten*

Lelkészcsaládból származom. Tizenhárom éves koromig papgyerekként éltem először egy dunántúli falusi, majd egy észak-magyarországi nagyvárosi evangélikus gyülekezetben. Anyai nagyszüleim egy másik dunántúli faluban éltek, de gyorsan, egymás után behaltak a kuláksorsba. Amikor édesapámat 1968-ban Budapestre hívták teológiai tanárnak, hirtelen és váratlanul „papcsaládból” „polgár család” lettünk: belekerültünk (visszakerültünk) abba a nyugodt és szeretetteljes (s nagyapám kivételével színikatolikus!) osztályidegenként is úri, polgári családi környezetbe, ahonnan édesapám származott. Az iskolában jól esett leírnom, hogy apám foglalkozása immáron nem csupán „lelkész”, hanem „teológia professzor”. A diszkriminációtól tudat alatt szívesen szabadul-

tam, de gyermeki sznobériám is bizonyára szerepet játszhatott „büszkeségemben”. Pestre kerülésünk első éveiben sokszor előfordult, hogy ugyanazon a vasárnapon először papgyerek-találkozóra, majd pedig Mimi néni táncórájára mentünk. Hamar megtanultam egyszerre egymástól gyökeresen különböző világokban élni.

Manapság úgy fogalmazok, hogy mi, a középnemzedék „elvezett nemzedék” vagyunk: a mi generációnknak nem volt olyan felhőtlen és idillikus gyermekkora, mint szüleinknek, akik boldog gyermekkori emlékeik segítségével a felnőttkor nyomorgatásait valamivel könnyebben átvészelhették. Mi nem iskolai hittant, hanem „világnézetünk alapjai”-t tanultunk. Mi nem csöppentünk bele valami készbe, hanem identitásunkért-integritásunkért folytonosan harcolni kellett. S e harc folyamán sérüléseket szenvedtünk. Igen: elveszett és sérült nemzedék vagyunk.

A hetvenes években, az emancipálódás jegyében engem is megérintett a szekularizáció korszelleme, ami persze akkori egyházamra is eléggé jellemző volt. Noha a hit kérdései lelkem mélyén mindig is elsőek voltak, szülői biztatás ellenére mégsem teológiai, hanem világi pályát választottam. Az egyház, amit én láttam akkor belőle, inkább taszított, mint vonzott, és a hitemet is erőtlennek találtam. Bacont idéztem magamnak és másoknak is arról, hogy aki gyengék között akar egyedül „császár” lenni, az majd sokakat juttat romlásra. A sokak közé akartam menni, ahol volt verseny és megmérettetés. Tanulni akartam, s akkoriban olyan tudást szomjúhoztam, amit egy bölcsészkar csillapíthatott.

A bölcsészpálya választása az idealizmusra mondott „igen”-t jelentette. Aki ilyen helyre jelentkezett, azt a materiális jólét, a gazdagság iránti vágy már nem kísérthette. Itt egy másik kísértőt kellett legyőzni. A szakmánkban ezt így hívják: becsvágy, dicsőség, hírnév, karrier. Ha szabad szellemi emberek leszünk, talán legyőzhetjük ezt a minket oly gyakran csiklandozó ellenséget.

Bölcsészként az igazság keresője és Shakespeare szerelmese lettem. Az egyetem utolsó éveiben filosz hetykeséggel paradoxonokkal definiáltam magam: „protestáns keresztény szabadgondolkodó”. Hangsúlyos volt nekem ebben mindhárom szó: az első az igazság iránti elkötelezettséget, a második az egyetemességet (katholikosz), azaz a keresztény hagyományt, a harmadik pedig a humanizmus eszményét, az emberi szabadságot jelentette. Ez idő tájt a toleranciáról értekeztem.

Szellemi liberalizálódásomból aztán a Szentírás jőzanított ki. Kifelé indultam a világba, kellemes kultúrtársaságot kerestem, és a Biblia meglepetésszerűen más, „szép, új” világában váratlanul szembejött az Isten. Értelmem fokozatosan megvilágosodott, a szívem felmelegedett, az életem kitisztult, úgy éreztem: a „helyemen vagyok”, egyszerre ment minden mint a karikacsapás. Megértettem: az élet nem cél, hanem szolgálat. Isten nem csupán emberi boldogságot ad nekem, hanem ennél többet, üdvösséget. Vagyis: megment, hogy el ne vesszek. Akkor vagyok boldog, ha saját akarato-

mat beleveszitem az Ő akaratába. Azoknak, akik e korszakomban élelem küldettek és segítségemre siettek, mindörökre hálával tartozom.

Ám mindezzel a küzdelem és a harc távolról sem ért véget. Isten emberi közvetítőn keresztül szólt hozzám, de értelmet is adott: ne a közvetítőre, hanem egyedül az Ő hangjára figyeljek. Hogy meg tudjam különböztetni az emberi speciális tanítást (esetleg a tévedést) az örök üzenettől. Egyik barátomat a közvetítő emberi példája, tisztasága olyannyira megragadta, hogy annak speciális tanítását is magáévá tette. Barátomat elvesztettem, egyedül maradtam.

Tíz évvel az érettségi után, egyetemi tanársegédként mégiscsak beiratkoztam az evangélikus teológia levelező tagozatára. És itt ismét boldog voltam. Azt kellett megtalálnom, ami mindig is megvolt nekem. Az Ige elvezetett egyházamig. Ám egyházamat, környezetemet — mint ezt már korábban is sejtettem — romokban találtam.

Újabb küzdelem következett. Eleinte másokkal, majd magamban. De nem voltam egyedül e harcban. Luthertől, a kedvencemtől megtanultam, hogy a Isten saját ellentétének látszatába rejtőzik. Dicsősége rejtett a kereszt gyalázatában. Ereje erőtlenségében, győzelme a vereségében van. Krisztus igazi egyháza, a teste ma is elrejtett, szenvedő test, amelyből részesülünk. Ecclesia abscondita.

Ordass Lajos püspök Krisztusról tanúskodó példaadó hitének a „megállás szimbólumának” felfedezése sokat segített abban, hogy egyházamban megmaradhattam. A boldogságot tehát a helyrekerülésben tapasztaltam meg. Ez nem valami „állást” jelentett, hanem benső tartást és bizonyosságot. Átélttem azt, amit Szent Ágoston mondott: „Magadnak teremtettél, minket, Uram. Nyugtalan a mi szívünk, ameddig Tebenned meg nem nyugszik.” Ha helyünkön vagyunk és rendeztük Istennel az életünket, akkor megtapasztaljuk a vezettetést. Keressük először az Isten Országát és az Ő igazságát, a többi majd megadatik nekünk. Isten volt az első, s lám még állást is kaptam. Ráadásul Isten — mert kértem — segítőtársról is gondoskodott, aki révén megint váratlan új világok, kultúrák nyíltak meg előttem. Szeretete abban nyilvánult meg leginkább, hogy csodálatos gyermekeket adott nekünk. Ha reájuk pillantok, ezt kérdezem: megillemtem őket, Uram? A hála és a féltő felelősség remegő hangján dadogom ezt. A boldogságot-boldogulást még a kreatív életformában: az alkotásban, a tanításban és végezetül a szolgálatban találtam meg. Az alkotásban: tanulmányok, cikkek, könyvek írásával, szerkesztésével, kutatóközpont szervezésével. Ugyanakkor a tanításban is — immáron huszadik éve tanítok reneszánsz irodalmat angol szakos egyetemistáknak. Nekik közvetve adhatom vissza azt, amit Istentől kaptam. Nem tagadom: ma már szívesen tanítanék teológusokat. De az enyéim még nem fogadtak be. Kárpótol azonban, hogy alkalmanként Isten igéjét közvetlenül, „éles” formában különböző helyeken hirdethetem, néha szószéken, de

bibliaórák keretében rendszeresen is. A szolgálat öröme adja ma leginkább ezt a belső boldogságot.

Most veszem észre, hogy Jézusról még nem is szóltam. Tizenévesként János evangélista Jézusa ragadott meg: az a benső, meleg hang, amivel a tanítványaitól búcsúzik. Aztán a Hegyi beszéd boldogságainak Jézusa. Érettebb fejjel Pál apostol Krisztusa, majd az Ószövetség Örökkévalója, aki ugyanaz, mint az Újszövetség Küriosa. Az első és legnagyobb hitvallás, hogy a názáreti Jézus a Krisztus. Ő az Oroszlán és a Bárány egyszerre. Aki volt. Aki van. Aki eljövendő. Aki meghalt. Értem. Hogy életem legyen. Aki feltámadt.

És visszajön dicsőségben. Aki egy. És három. Aki Atya, Fiú és Szentlélek. Egy. Örök. Isten.

Az Ő nevének legyen dicsőség most és mindenkor!

„A katolicizmus életforma...”

KATUS LÁSZLÓ
történész

Két éve egy hasonló kérdésre válaszolva azt próbáltam elmondani, hogy mit jelent Jézus nekem, a történésznek, aki keresi a történelem értelmét. A mostani kérdés személyesebb vallomásra hív fel: milyen szerepet játszott Jézus és a kereszténység személyes életemben. A válasz egyszerű: igen, része volt, mégpedig meghatározó része az életemnek Jézus személye és a kereszténység. Ez azt jelenti, hogy keresztényként, Jézussal személyes kapcsolatban, az ő követőjeként akartam leélni az életemet. Ha hiszem azt, hogy Jézusban maga az Isten lett emberré, hogy bennünket megváltson, akkor ez a tény a történelem központja és értelme, s akkor csak ez lehet az ember egyéni életének a központja és értelme is. Akkor Jézus a legfontosabb személy az életemben, s a vele való kapcsolat határoz meg minden egyebet. Ez így túl szépen hangzik. A valóságban ez korántsem volt ilyen egyszerű, hiszen szinte naponta át kellett élnem, hogy a megvalósulás milyen messze van a kitűzött céltől, megélt kereszténységem milyen messze van az evangéliumi normától. De hát — Rahner szerint — a keresztény egzisztencia lényegéhez tartozik, hogy megtapasztaljam, elfogadjam és elviseljem a különbséget, a szakadékot aközött, ami vagyok, és aközött, amivé lennem kell. Ez egyaránt érvényes saját személyemre, de minden keresztény közösségre és az egyházra is. Mivel életem túlnyomó része már mögöttem van, válaszom lényegében egy történet elbeszélése.

Azt, hogy mit jelent katolikusnak lenni, még gimnazista koromban a költő-teológus, Sík Sándor fogalmazta meg számomra máig ható ér-